

Sveika, Vija

Mąstau: gerai, kad ne kažkoks visažinis leidyklos redaktorius sprendžia apie knygos likimą, o pats autorius. Jo, o ne redaktoriaus reikalas - pirks ar nepirks knygą, skaitys ją ar neskaitys.

Mokytojos Danutės Grigaliūnienės knygą "Kol lapai dar kybojo ant šakų" (Vilnius, "Zaibas", 1993) ir perka, ir skaito (nors išleista su stiliaus ir korektūros klaidomis, prastomis iliustracijomis). Moksleiviai, žinia. Nes knyga - apie juos, aštuoniolikmečius. Ir apie mokyklą, stovinčią kryžkelėje. Apie mokytojus, nežinančius ką daryti, kai nebėra "nurodymų iš aukščiau". Ir mokinius, varu varytus į komjaunimą, tad dabar - pasyvius, depolitizuotus ir depatriotizuotus. Apie tėvų ir vaikų santykius, vienišas motinas, gyvenančias bendrabučio kambarėly su bendra virtuve, ir turčius, kurių sūneliai į mokyklą važiuoja automobiliais. Apie "plotus" ir kavines, apie bjaurastį ir taurumą. Ir dar daug ką, kas supa dvyliktokę Violetą-Viją.

Autorė, dvidešimt penkerius metus dirbusi mokykloje, gerai išmano vaikų psichologiją. Tačiau vien išmanyti neužtenka - reikia turėti Dievo dovaną visa tai perteikti. Ji - turi. Lakoniška kalba ir charakterį kuria, ir įvairius psichologinius niuansus ryškina. Tad ir pacituosiu ištrauką: "Krentu į lovą. Miegosiu. Apsikabinu pagalvę. Parą. Dvi. Tris. Va taip - užmigti ir išeiti. Kažkur kitur. Ten - tikriausiai kitaip. Ten - tikriausiai visi kitokie. Ilgai miegosiu".

Tai - Vija. Per jos jaunystę gyvenimas košiasi kaip per rėtį. Kas išlieka? Daug kas. Ir kaukė - atseit nerūpestinga, lengvabūdė, neslepianti savojo dygumo. Ir neapykanta veidmainystei, melui, kurios jau nepajėgia pridengti kaukė. Išaugo! Ir nepažįstamo, nežinomo tėvo ilgesys, meilė motinai, dažnai virstanti ironija, bet vis dėlto - meilė. Nors autorė savo herojės neidealizuoja, skaitytojas simpatizuoja jai. Todėl jaučiame priekaištus motinai, užsisklendusiai vien savo pasaulyje, atsitvėrusiai nuo dukters tylos siena.

Knygos siužetą vienija tik svarbiausios pasakotojos Vijos kasdienybė. Todėl gaila, kad tik į pabaigą randame didesnių veiksmo vingių (atspėjama tėvo, brolio mįslė). Deja, autorė nepasinaudoja šiais faktais, nepraplečia intrigos, kuri jaunimo literatūrai būtina. Knyga tarsi be pabaigos. Sunku paaiškinti atsisakymą nelaikyti baigiamųjų egzaminų, bėgimą pas močiutę, nors motina guli ligoninėje... Yra ir kitokių "duobių". Stebina bobulės "raganavimas", o toji "narkomanės" scena lyg ir neprilimpa. Vijos mokyklinę kasdienybę praplečia Aleksas, tačiau šio įdomiai užčiuopto charakterio autorė taip ir nerutulioja. Ir dar: eis tau policininkas mokyklos direktoriui skųsti mokinio, nutaikiusio sviedinį į mažį!

Klaustukų, apsipynusių Viją, yra, tačiau ji vis viena "atėjo" pas mus. Atėjo ir bus.

Emilija LIEGUTĖ